

# FORSVARETS SENIORFORBUND ELDREPOLITISK DOKUMENT

## 1. Bakgrunn

Hensikten med det eldrepolitiske dokumentet er å klargjøre forbundets syn på sentrale områder innen eldrepolitikken. Dokumentet staker opp kursen for forbundets eldrepolitiske virksomhet overfor våre politiske myndigheter og klargjør hva som er forbundets mål innenfor sentrale, eldrepolitiske områder. Dette synliggjøres og konkretiseres i forbundets strategi- og handlingsplaner for landsmøteperiodene. Dokumentet skal gjøres kjent innad i forbundet både mot forbundets avdelinger og dets medlemmer. Slik vil vi oppnå at forbundet både lokalt og sentralt har en helhetlig forståelse av forbundets mål. Forbundets arbeid på dette området vil i prioritetsrekkefølge rettes mot:

- økonomi
- helse og omsorg
- arbeidslinjen/diskriminering
- demokratisk underskudd
- digitalt utenforskap.

## 2. Økonomi

Pensjonistenes økonomiske situasjon påvirkes av pensjonsordninger og andre økonomiske forhold som fastsettes i de årlige statsbudsjetter. Forsvarets seniorforbund er ett av fire seniorforbund i landet som har drøftingsrett med Regjeringen. Pensjonene er et av de viktigste forhold for å gi pensjonistene den nødvendige trygghet. Nåværende pensjonsordninger ble utformet da man år etter år hadde hatt en god årlig vekst i kjøpekraften, og dette så ut til å bli en varig trend. De reguleringsmessige forhold fører til at pensjonistene får sin kjøpekraft svekket i forhold til de yrkesaktive. De siste års negative kjøpekraftsutvikling er bekymringsfull. Det er urimelig at pensjonistene skal ha dårligere lønnsutvikling enn lønsmottakerne. Forbundet har klart gitt uttrykk for at dette er en uheldig utvikling som på lengre sikt vil gjøre gapet mellom de årlige pensjoner og de yrkesaktives lønnsutvikling større og større. FSFs langsiktige mål skal fortsatt være at vi følger de yrkesaktives lønnsvekst. Dette gir forutsigbarhet og likhet uavhengig av positiv eller negativ lønnsvekst. Forbundets syn er at pensjonistene skal få tilsvarende andel av kjøpekraftsutviklingen som de yrkesaktive.

Det er mange forhold som reguleres i de årlige statsbudsjetter som innvirker på pensjonistenes totaløkonomi. Eksempelvis kan nevnes trygdeavgift, minstefradrag og skatt med mer.

Det har i de årlige statsbudsjettene forekommet at fordelingspolitikk foretas innen gruppen pensjonister. Forbundet er av den oppfatning at midler som settes av skal fordeles prosentvis likt til alle grupper. Pensjoner er et resultat av opparbeidede

rettigheter og skal ikke være grunnlag for forhandlinger. Arbeid i Staten skal fortsatt gi en god tjenestepensjon.

Forbundet vil følge nøye med i utviklingen av alderspensjon og andre tjenestepensjonsordninger, eksempelvis AFP, uførepensjon, barnpensjon og etterlattepensjon. FSF vil fortsatt arbeide for å fjerne avkortning av grunnpensjon mellom ektefelle/samboer ved fylte 67 år.

### 3. Helse og omsorg

En god eldrepolitikk angår alle generasjoner. Vi vil i dette punktet fokusere på og prioritere de eldste. Forbundets overordnede mål er at eldre skal sikres en god og verdig alderdom tilpasset den enkeltes behov for omsorg og støtte. Morgendagens eldre vil ha andre behov og krav enn dagens generasjon. Mange vil trolig bo sentralt og være en del av et pulserende liv. De vil ha andre vaner, kreve bedre standard, større fleksibilitet og ikke minst forlange brukermedvirkning.

Både staten og kommunene har et ansvar for eldreomsorgen. Staten som premissleverandør og kommunene som utøvende instanser både for den daglige drift av eldreomsorgen og planlegging av videre utbygging av omsorgstjenestene tilpasset behovet i de enkelte kommuner. Det vil i årene fremover kreves større investeringer og flere ansatte, og driftsutgiftene vil være høyere. For mange kommuner med svak økonomi vil dette være svært krevende. Forbundet er opptatt av at Staten må følge dette tett for å sikre at eldreomsorgen ikke blir en salderingspost.

Forbundet er opptatt av at omsorgstilbudene overfor eldre skal være tilfredsstillende, uavhengig av hvilken kommune man tilhører. Kommunenes økonomiske hverdag er ikke like, og dette setter sitt preg også på eldreomsorgen. Midler gitt til kommunene fra sentralt hold i en gitt hensikt, følges ikke alltid opp fra kommunenes side, men bidrar til en generell styrking av kommuneøkonomien.

I dag er det en hovedmodell for finansiering av eldreomsorgen. Staten finansierer og gir retningslinjene og kommunene utfører. Staten bør i større grad øremerke midler til eldreomsorgen.

Undersøkelser viser at mange pasienter på sykehjem lider av underernæring og dehydrering. Slike forhold er ikke akseptable. Kostholdet må være sunt og serveres på en appetittvekkende måte. I tillegg er det fortsatt stor underdekning av sykehjems plasser, hvilket medfører utstrakt bruk av dobbeltrom. Det må være slik at alle som har behov for sykehjems plass skal ha krav på enerom, og ektefeller skal kunne bo sammen. Forbundet ser dessverre at sykehjems plasser bygges ned uten at alternativene er på plass. Tilgangen på omsorgsboliger er lavere enn behovet. I årene fremover vil det være et økende behov

for sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Staten må bidra gjennom forutsigbare øremerkede midler i de årlige statsbudsjetter.

For de som ikke kan bo hjemme, må det være en målsetting om fortsatt bygging av omsorgsboliger og langtids plasser på sykehjem ikke stopper opp.

Demenssykdom er en økende utfordring i samfunnet. Den er en stor påkjenning både for dem som rammes og for de pårørende. Dette krever bruk av store ressurser til støtte i hjemmet og i institusjoner. Forbundet vil øke fokus på det forebyggende arbeidet hos våre myndigheter, og at tiltak iverksettes lokalt.

Mange eldre ønsker å bo lengst mulig i egen bolig. Det betinger ofte at det er behov for tilrettelegging/tilpassing av boligen med hensyn på funksjonalitet, tekniske innretninger og et godt hjemmehjelptilbud slik at hjemmet blir et reelt tilrettelagt botilbud tilpasset livssituasjonen. For å oppnå dette mener forbundet at tilskuddet for tilpasning av vanlige boliger hvor det er omsorgs- og bistandstrengende eldre beboere må økes. Innføring av Velferdsteknologi skal ikke innføres å gå på bekostning av varme hender. Utbygging av sykehjemsplasser, omsorgsboliger og tiltak for å muliggjøre lengre botid i egen bolig, må styres av det reelle behovet innen disse områdene, og ikke hva som er mest lønnsomt for det offentlige.

Forbundet ønsker at omsorgsboliger/seniorboliger bygges slik at de eldre gis mulighet til å delta i dagliglivet så lenge som mulig. En god plassering med nærhet til gode kommunikasjonsmuligheter, butikker, servicefunksjoner, kulturinstitusjoner, er vitalt i forhold til Eldres behov og trivsel. Dette krever at kommunene i sin planlegging må ta hensyn til dette, og det er på dette området spesielt viktig at forbundets medlemmer i eldrerådene tidlig gir aktive innspill i de kommunale og fylkeskommunale planleggingsprosesser.

Utdanning av helsepersonell. Over tid har utdanning av helsearbeidere vært underdimensjonert i forhold til behovet. Dette har gitt oss et akkumulert underskudd som har ført til en krisepreget tilstand, som det vil ta år å rette opp. Ansvar for dette tilligger både stat og fylkeskommuner. Antall utdanningsplasser for helsepersonell må derfor økes.

Kommunikasjon. God kommunikasjon mellom eldre og helsepersonell er viktig for å hindre misforståelser. Denne kommunikasjonen må foregå på brukerens morsmål, slik at brukeren blir forstått og forstår. Ved behov må nødvendig språk opplæring gis.

Transport av pasienter må foregå på en helsemessig trygg og forsvarlig måte, slik at pasienten ikke utsettes for unødige belastninger.

#### 4. Arbeidslinjen/diskriminering

Samfunnet har gjennom de siste 50-år gjennomgått en rivende utvikling på alle områder. Stor satsing innen høyere utdanning, teknologisk utvikling, automatisering og innføring av datateknologi, har endret hverdagen til det bedre for de fleste. Bedre økonomi, større kunnskap og bevisstgjøring om helse og kosthold, har ført til en høyere levealder for både menn og kvinner. Myndighetene oppfordrer folk til å stå lengre i arbeid når forholdene ellers ligger til rette for det. I gjeldende pensjonsordning i folketrygden kan man i dag opptjene pensjon helt til man fyller 75 år.

Inntil nylig var det i Arbeidsmiljøloven nedfelt en aldersgrense på 70 år. Denne er nå endret til 72 år, og man vurderer å høyne denne ytterligere. Aldersgrensen i staten er imidlertid fortsatt 70 år. Skikkethet i jobbsammenheng bør ikke knyttes til et alderstrinn, dette vil være diskriminerende overfor eldre som fortsatt ut fra sine kvalifikasjoner er i stand til å fylle stillingens krav. Ut fra dette er forbundets primære syn at aldersgrensene bør oppheves i sin helhet, sekundært at grensen settes til 75 år slik at det er samsvar med taket for pensjonsopptjening.

Likestillings- og diskrimineringsloven av 1. januar 2018 presiserer omfanget og innskjerper vernet mot aldersdiskriminering. Forbundet vil følge opp loven og samtidig opprettholde fokus mot denne type diskriminering. Alder er en del av menneskets identitet som ikke skal være gjenstand for forskjellsbehandling. Det grunnleggende menneskerettslige prinsippet om at mennesker ikke skal vurderes ut ifra gruppetilhørighet, må også gjelde ved forskjellsbehandling på grunn av alder. Forbundets erfaring er at diskriminering på grunn av alder også skjer utenfor arbeidslivet, og at behovet for vern er til stede også der.

Dagens særaldersgrenser bør etter forbundets oppfatning revurderes og knyttes strengt opp mot det reelle behovet for å opprettholde disse. Ikke bare særaldersgrenser i Forsvaret, men for alle grupper i samfunnet som har slik aldersgrense. For Forsvarets del synes det etter forbundets syn eksempelvis å være åpenbare forskjeller mellom operative stillinger og stabs/støttefunksjoner når det gjelder fysiske forutsetninger. Forbundet vil ta aktiv del i de prosesser som vil komme i forbindelse med særaldersgrensene. Forbundets overordnede mål om å fjerne alle aldersgrenser vil være styrende i vår vurdering om eventuell opprettholdelse av visse særaldersgrenser.

#### 5. Demokratisk underskudd

Det er en kjensgjerning at eldre ofte er underrepresentert i samfunnets styrende organer. Årsaken til dette er sammensatt. Det kan være slik at mange eldre i slutten av sitt yrkesaktive liv eller som pensjonist, føler at man har gjort sitt og vil prioritere eget liv og interesser. Andre vil igjen prioritere organisasjonsliv, både politisk og gjennom frivillige organisasjoner. En annen årsak kan være at våre politiske partier synes å være mer opptatt av å sikre representasjon fra de yngre på bekostning av eldre.

Felles for eldre er at man gjennom et langt liv har opparbeidet seg kompetanse og et bredt erfaringsgrunnlag som samfunnet kan dra nytte av i mange sammenhenger. Forbundet vil oppmuntre og stimulere våre medlemmer til å ta verv innenfor all organisasjonsvirksomhet. Dette bør være nærliggende og ligge vel til rette for store deler av vår medlemsmasse som i dag må forlate Forsvaret senest ved 60-års aldersgrense med betydelig kompetanse innen lederskap og organisasjonsutvikling. Forbundet vil fortsette å oppfordre medlemmene til å ta verv i eldreråd både i kommuner og fylkeskommuner, for å motvirke det demokratiske underskuddet.

## 6. Digitalt utenforskap

Digitaliseringen av samfunnet går raskt og forenkler på mange områder hverdagen for de fleste av oss. Den gir gode og moderne tjenester og gjør at vi slipper å fylle ut skjemaer eller vente i kø på offentlige kontorer. Mange er også flinke til å ta i bruk digitale tjenester. Både nettbank, netthandel, sosiale medier og offentlige tjenester på nett er mye brukt.

Forsvarets seniorforbund ser imidlertid at det fortsatt er en lang vei å gå og spesielt for de eldre. Mange har vært digitale, men på grunn av flere forhold kan de ikke ta i bruk eller lenger bruke disse tekniske hjelpemidlene. Ca 600.000 innbyggere er i dag ikke digitale, og mange av disse er eldre/ og de aller fleste er de eldre. Dette skaper et digitalt utenforskap, noe som hindrer sosial deltakelse og det kan skape ensomhet. Digitalt utenforskap skal ikke hindre de eldre til å ta del i og følge med i samfunnsutviklingen. Regjeringen må fortsatt ha fokus på dette området, og spesielt når det er en ønsket utvikling at de eldre skal gis mulighet til å bo hjemme så lenge det er mulig. Regjeringen må legge forholdene til rette slik at kommunene kan gi nødvendig hjelp og støtte til de som har behov for det. Det må etableres lavterskel og lett tilgjengelig opplæring for alle som ønsker det.

Vedtatt på LM 2023

Hamar, 4. mai 2023